

**NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV**

**ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVIŠTĚ
V PRAZE**

MKCRP00FTJCX

Ministerstvo kultury	
Došlo:	15-07-2021
Č.j.	
PPČEJ.	OPP
	1/SV

Ministerstvo kultury
Vážená paní
Mgr. Ing. Eva Trejbalová
vedoucí oddělení ochrany kulturních
památek v odboru památkové péče
Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1 – Malá Strana

Váš dopis čj. / sp. zn.: MK 27799/2021 OPP / MK-S 4536/2021 OPP, Dvořáková Jana Ing./431
Ze dne / doručeno dne: 23. 4. 2021 / 29. 4. 2021
Naše čj.: NPÚ-311/34190/2021
Vyřizuje / linka: Baláček/203
Spisový znak: 810.4

Praha 13. 7. 2021

**Kostel Panny Marie Královny míru s křížovou cestou sochaře Karla Stádníka, čp. 330, k. ú. Lhotka,
Ve Lhotce 36, Mariánská, U Koupadel, Praha 4**

**Řízení o prohlášení souboru „Kostel Panny Marie Královny míru“ v Praze 4 – Lhotce, za kulturní památku
– žádost o odborné stanovisko**

Vážená paní vedoucí,

Ministerstvo kultury dopisem čj. MK 27799/2021 OPP ze dne 23. 4. 2021, doručeným dne 29. 4. 2021, požádalo Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Praze (dále jen NPÚ ÚOP PR) o odborné stanovisko k podnětu o prohlášení souboru „Kostel Panny Marie Královny míru“ v Praze 4 – Lhotce, za kulturní památku.

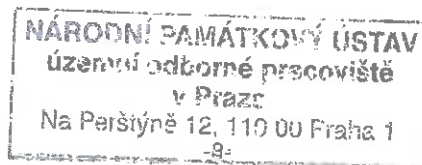
Záležitost byla projednána v Regionální komisi NPÚ ÚOP PR formou mimořádného e-mailového hlasování ke dni 31. 5. 2021. V příloze posíláme zpracovaný návrh na prohlášení za kulturní památku.

Našemu pracovišti bylo rovněž doručeno vyjádření majitele objektu k návrhu (Římskokatolická farnost u kostela Panny Marie Královny míru, Mgr. MUDr. Jiří Korda, Mgr. Ing. arch. Prokop Jirsa, čj. 43/21, 27.5.2021). Kopii tohoto vyjádření přikládáme v příloze.

Zároveň upozorňujeme na skutečnost, že v podnětu byl opomenut pozemek parc. č. 1887/3, který je také součástí zahradních ploch u kostela.

S pozdravem

PhDr. Jaroslav Podliska, Ph.D.
ředitel

Přílohy:

- Návrh na prohlášení za kulturní památku zpracovaný podle Metodického pokynu MK ČR čj. 6525/2000 ze dne 17. května 2000
- Vyjádření majitele objektu k návrhu na prohlášení kostela Panny Marie Královny míru za kulturní památku (Římskokatolická farnost u kostela Panny Marie Královny míru, Mgr. MUDr. Jiří Korda, Mgr. Ing. arch. Prokop Jirsa, čj. 43/21, 27.5.2021)

Za správnost: Baláček

**NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV**

**ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVIŠTĚ
V PRAZE**

Kostel Panny Marie Královny míru s křížovou cestou sochaře Karla Stádníka

čp. 330, parc. č. 1, 2, 1886/1, 1886/2, 1887/3, k. ú. Lhotka, Praha 4

Návrh na prohlášení za kulturní památku

Návrh na prohlášení za kulturní památku

A: Identifikační údaje:

Název:	Kostel Panny Marie Královny míru s křížovou cestou sochaře Karla Stádníka
Vlastník:	Římskokatolická farnost u kostela Panny Marie Královny míru Praha-Lhotka, Ve Lhotce 330/36, Lhotka, 14200, Praha 4
Čp.:	330
Umístění:	Ve Lhotce 36, Mariánská, U Koupadel
Parc. č.:	1, 2, 1886/1, 1886/2, 1887/3 (v podnětu k prohlášení nebyl pozemek parc. č. 1887/3 uveden)
Katastr:	Lhotka
Městská část:	Praha 4

B: Charakteristika:

Kostel Panny Marie Královny míru byl postaven v roce 1937 podle finálního projektu architekta Rudolfa Václava Svobody. Řadí se do skupiny 12 kostelů, které byly v okrajových částech Prahy postaveny jako symbolické gesto odčinění zneuctění Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Lhotecký kostel představuje ukázkou tradičního proudu meziválečné sakrální architektury s patrnými prvky neoklasicismu či purismu. Od roku 1975 je v hlavní lodi instalována netradiční křížová cesta od sochaře Karla Stádníka, kde jednotlivá zastavení nezobrazují Kristovo utrpení, ale utrpení člověka v průběhu lidských dějin.

Popis:

Areál kostela se zahradou je situován mezi ulicemi Mariánská, Ve Lhotce a U Koupadel.

Kostel (čp. 330)

Jedná se o v jádru jednodílnou stavbu s půlkruhově ukončeným presbytářem. Kostel není důsledně orientován (leží na ose SV-JZ). Dominantou stavby je vysoká asymetricky umístěná věž zvonice se čtyřbokou jehlancovou střechou. Hlavní (JZ) průčelí má výrazný trojúhelný štít. Vstupní hranolový portikus o třech obdélných polích završuje nízká atika. V ose nad portikem je prolomeno obdélné vitrážové okno. Hlavní loď a presbytář osvětlují vysoká obdélná okna (v presbytáři s barevnými vitrážemi). Korunní římsy po celé délce doplňují ploché desky – zjednodušený motiv „mutuli“. Střecha hlavní lodi je sedlová, nad hřeben střechy presbytáře vystupuje drobný sanktusník. K hlavní jednodílné stavbě po stranách přiléhají mladší přístavby fary (konventu) a kaple Nejsvětějšího Srdce Páně. Jihovýchodní patrový objekt fary má plochou střechu a velmi jednoduché fasády s obdélnými okny. Severozápadní přístavba kaple Nejsvětějšího Srdce Páně má „dynamičtější“ pojetí hmot i půdorysu. V partii přiléhající k presbytáři je půdorys zaoblený a výška přístavby se zde plynule snižuje.

Kostel byl údajně plánován jako trojlodní. K plné realizaci původního záměru ale nikdy nedošlo. Záměr trojlodí je ale patrný v konstrukcích, mj. ve slepých obdélných polích bočních stěn hlavní lodi. Z původního vybavení kostela (tj. součásti nemovitosti) se zachovaly zejména varhany, kostelní lavice a vitráže v presbytáři a na varhanní kruchtě. Vitráže v presbytáři mj. zobrazují sv. Václava, sv. Anežku Českou či průčelí Týnského chrámu. Vitráže nesou dataci 1942 a signaturu J. Prouzy. Vitráž na kruchtě v hlavním JZ průčelí s postavou Ježíše Krista je datována rokem 1937. Na kruchtě jsou dochovány rovněž původní varhany. V 70. letech 20. století byl podle návrhu arch. Václava Dvořáka původní oltář nahrazen novým oltářem s menzou a architektonizovaným, sochařsky pojatým, prolamovaným podstavcem pro vrchol sloupu s kopií Bendlovy Immaculaty. Stylizovaná podoba oltáře má údajně evokovat písmeno M (iniciála Panny Marie). Dřevěnou sochu Panny Marie, umístěnou na sloupu nad oltářem, zhotovil podle modelu Břetislava Bendy v letech 1936–1937 kutnohorský řezbář Bohumil Bek.

Zahradní plochy

Vlastní kostel je obklopen zahradní plochou s ohradní zdí. Ohradní zeď je směrem do ulice Ve Lhotce prolomena dvěma vjezdy a vstupem pro pěší. Jeden úsek zdi je nahrazen oplocením. Zdivo tvoří tvárnice a cihly několika druhů. Plochy zdi do ulic jsou omítané (u rušné Mariánské ulice částečně s keramickým obkladem), směrem do zahrady je zdivo neomítnuté. Korunu zdi chrání pálená krytina. V severovýchodní části zahrady stojí drobný přízemní objekt garáží (vznikl údajně v 70. letech 20. století, není předmětem návrhu na prohlášení za KP). Pozemky zahrady tvoří převážně travnaté plochy s několika vzrostlými stromy (lípa, ořešák, jedle aj.). Střídmé pojetí zahrady odpovídá charakteru okolní vilové čtvrti.

Křížová cesta sochaře Karla Stádníka

(Jednotlivá zastavení křížové cesty jsou odnímatelná a nepatří k původnímu vybavení kostela. Navrhujeme tedy tento soubor posuzovat samostatně jako movitou kulturní památku.)

Křížová cesta je instalována na počních stěnách hlavní lodi. Jedná se o 14 plastických expresivních zastavení z umělé pryskyřice (14. zastavení je tvořeno ze dvou oddělených částí). Jednotlivá zastavení neznázorňují explicitně Kristovo utrpení, ale utrpení člověka v průběhu dějin:

1. zastavení

Smrtelná úzkost Ježíše Krista v Getsemanské zahradě.

/Hřib atomové exploze, plačící matka s dětmi a s kočárkem./

2. zastavení

Ježíš bičován a trním korunován.

/Galéra se zajatci či otroky u vesel, na které dohlíží velitel s bičem./

3. zastavení

Ježíš na smrt odsouzen.

/Rozsudek nad Johankou z Arku r. 1431. Johanka spoutaná řetězem před katedrálou. Opodál stojí kněz, kardinál, soudce a mnich./

4. zastavení

Ježíš bere na sebe kříž.

/Křesťané čekají na smrt v římském Koloseu./

5. zastavení

Ježíš potkává svou matku.

/Velká ženská postava - Panna Maria mezi panelovými domy. Dole rodina, tělesně postižený člověk aj./

6. zastavení

Ježíš klesá pod křížem.

/Mrtvé dítě ležící pod skálou. Spáchalo sebevraždu, nedokázalo žít bez lásky./

7. zastavení

Šimon z Kyrény pomáhá Ježíši nést kříž.

/Sv. Maxmilián Kolbe. Koncentrační tábor v Osvětimi roku 1941. Jeden vězeň utekl a deset jiných za to odsouzeno k smrti. Vězeň františkán Maxmilián Kolbe, vystoupil z řady a dobrovolně se hlásí na smrt místo Franciszka Gajowniczka, otce početné rodiny./

8. zastavení

Veronika podává Ježíši roušku.

/Plátno uprostřed s Ježíšovou podobou. Plátno je po stranách zřasené tak, že tvoří rám. Vlevo postavy zubožených lidí, vpravo vysoká postava: Matka Tereza z Kalkaty obrazně odkrývající Kristovu tvář./

9. zastavení

Ježíš obrán o šat.

/Zničené město a lidé na útěku, odění jen do pár kousků hadrů./

10. zastavení

Ježíš přibíjen na kříž.

/Dotek dvou rukou, z nichž jedna je probodena dlouhou tenkou jehlou. Není jasné, zda obě ruce patří témuž člověku. Probodnutá ruka je rukou mladého lékaře, který vyvinul sérum na léčbu těžké nemoci a zkouší jej sám na sobě a později v důsledku toho zemře./

11. zastavení

Ježíš umírá na kříži.

/Kříž s Ježíšovou postavou vyrůstá z podlahy jako strom a výrazně převyšuje všechna ostatní zastavení. Kříž je vyroben ze zlatých paprsků připomínajících ostnatý drát./

12. zastavení

Ježíš položen Marii do klína.

/Truchlící matka chová na svém klíně mrtvého syna. Lhotecké Pieta však nezobrazuje mrtvé tělo dospělého Ježíše, ale do rubáše zabalené tělo dítěte, které zemřelo hladem./

13. zastavení

Ježíš uložen do hrobu.

/Vojáci: jezdec a pěšák (vojevůdce Wellington se svým pobočníkem po bitvě u Waterloo) prohlížejí pole mrtvých. Ze zničené země vztyčuje svůj holý kmen jeden strom, před ním leží opuštěné dělo. V pozadí jsou vidět vyvrácené kříže nad hroby zabitých./

14. zastavení

Aleluja! Kristus vstal z mrtvých!

/Toto zastavení křížové cesty tvoří dvě části: reliéf a socha Krista. Postavy a zástupy lidí hledí na Krista v nadživotní velikosti, který je zve. Ve středu reliéfu je eucharistická paténa a stuha s nápisem „Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím ...“ (Matouš 25, 34).

Jednotlivé postavy znázorňují i konkrétní osobnosti (např. Jan XXIII., sv. Tomáš More, olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan, Martin Luther King, sv. Karel Boromejský, Charles de Foucauld, sv. František Serafinský, Maxmilián Kolbe, sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Vojtěch, sansalvadorský arcibiskup Oskar Arnulf Romero, sv. Johanka z Arku)./

Časové, autorské určení:

Prvotní podklady pro schválení stavby zamýšleného kostela vypracovala údajně na žádost kardinála Kašpara firma Nekvasil z Karlína. Vyhotovením definitivních plánů byl v roce 1936 pověřen architekt Rudolf Václav Svoboda. (P. Bedrníček zmiňuje – asi omylem – jako autora Františka Benáta. Jedná se pravděpodobně o arch. Bernáta, v jehož domě v ulici Na Lhotce 63 se konaly provizorní bohoslužby a u kterého byl dočasně uložen model sochy P. Marie.) Dokončený kostel posvětil pražský arcibiskup kardinál Karel Kašpar dne 7. listopadu 1937. Stavební práce a doplnění výzdoby pokračovaly i v dalších letech. Vitráže v presbytáři jsou datovány r. 1942 a byly provedeny podle návrhu Jana Prouzy. Vitřáž na kruchtě je datována r. 1937. V roce 1939 převzala duchovní správu kongregace salvatoriánů, r. 1942 byla ustavena farnost. V této souvislosti vznikla letech 1939–1940 jihovýchodní obytná přístavba (konvent, fara) při Mariánské ulici. V letech 1991–1992 přibyla na opačné severozápadní straně boční přístavba kaple Nejsvětějšího Srdce Páně od architekta Františka Fouska.

V 70. letech 20. století došlo k úpravám interiéru podle návrhu Václava Dvořáka (nový oltář se zachováním starší dřevěné sochy Panny Marie/kopie Bendlovy Immaculaty z Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Sochu podle modelu Břetislava Bendy zhotovil v letech 1936–1937 kutnohorský řezbář Bohumil Bek.

Křížová cesta z let 1973–1975 je dílem sochaře a restaurátora Karla Stádníka (1924–2011). Na koncepci křížové cesty se podílel kněz Petr Piřha. Jako spoluautor koncepce je uváděn rovněž lhotecký farář Vladimír Rudolf. Již krátce po instalaci souboru vzniklo k dílu několik samizdatově šířených meditací. K rychlé popularizaci přispěla zvláště audionahrávka namluvená roku 1983 Radovanem Lukavským a Jiřím Paďourem.

Zahrada není zcela soudobá se stavbou kostela, vznikala až v pozdějších desetiletích, mj. v souvislosti s rozvojem přilehlé značně rušné dopravní komunikace.

Slohové určení:

Slohově lze stavbu označit za ukázkou tradičního proudu meziválečné sakrální architektury s patrnými prvky neoklasicismu (průčelí s věží) či purismu (pojetí okenních otvorů).

Využití a současný stav:

Funkční kostel. Celý areál slouží potřebám Římskokatolické farnosti u kostela Panny Marie Královny míru. Farnost zamýšlí úpravy a přístavby areálu pro potřeby komunitního centra.

Projekt Centrum Lhotka

Farnost plánuje na kostelní zahradě postavit nové komunitní centrum, které by poskytovalo dostatečné zázemí potřebám farnosti a zároveň umožnilo rozvoj aktivit (klubovny, společenský sál, byty duchovních, aj.). Projekt zároveň předpokládá úpravy interiéru kostela ve smyslu návratu k původnímu záměru trojlodí – tj. prolomení bočních slepých polí hlavní lodí do bočních lodí. Viz: <https://centrumlhotka.cz/>. Dlouho plánovaný projekt komunitního centra Lhotka má řadu stoupenců i odpůrců. S tím souvisí i podnět k prohlášení za kulturní památku, podaný spolkem „Pankrácká společnost“, viz:

<http://pankrackaspolecnost.cz/aktualni-kauzy/development-u-kostela-lhotka/>

Projekt má již pravomocné územní rozhodnutí. Viz: vyjádření majitele objektu k návrhu na prohlášení, Římskokatolická farnost u kostela Panny Marie Královny míru, Mgr. MUDr. Jiří Korda, Mgr. Ing. arch. Prokop Jirsa, čj. 43/21, 27. 5. 2021.

C: Odůvodnění návrhu

Památková hodnota:

(viz Stanovisko Regionální komise)

Mariánský kostel ve Lhotce byl součástí plánu biskupa Antonína Podlahy postavit 12 kostelů na periférii kolem centra Prahy jako aluzi na dvanáct hvězd kolem hlavy Panny Marie a jako odpověď na stržení staroměstského Mariánského sloupu 3. listopadu 1918.

Do zmíněné skupiny 12 kostelů jsou zahrnovány tyto stavby:

- 1) Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie ve Strašnicích
- 2) Kostel sv. Václava ve Vršovicích
- 3) Svatyně Krista Krále ve Vysočanech
- 4) Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně na Vinohradech
- 5) Kostel sv. Alžběty ve Kbelích
- 6) Kostel sv. Anežky na Spořilově
- 7) Kostel sv. Terezie od Dítěte Ježíše v Kobylisích
- 8) Kostel Panny Marie Královny míru na Lhotce
- 9) Kostel sv. Františka z Assisi na Chodově
- 10) Kostel sv. Vojtěcha na Balkáně
- 11) Kostel sv. Františka v Krči
- 12) Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích

(Ale např. Jan Bradna mezi 12 nepočítá vinohradský a vršovický kostel, ale zahrnuje místo nich do skupiny kostelů /které byly alespoň částečně financovány ze sbírek na obnovu Mariánského sloupu za 1. republiky/: kapli sv. Václava v Thomayerově nemocnici v Krči; kapli sv. Kláry v Troji.) <https://www.marianskysloup.cz/clanky/aktuality/dvanact-kostelu-kolem-prahy.html>

Vedle spojení se staroměstským Mariánským sloupem je lhotecký kostel známý díky křížové cestě od sochaře a restaurátora Karla Stádníka. Ta pojednává dané téma formou zastavení na cestě utrpení člověka v příběhu dějin.

Předmět ochrany:

Kostel čp. 330 spolu s pozemky parc. 1, 2, 1886/1, 1886/2, 1887/3 (v podnětu k prohlášení byl tento pozemek opomenut). Za předmět památkové ochrany považujeme automaticky též veškeré součásti nemovitosti dle § 505 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění, z nichž zmiňujeme zejména: vitráže, varhany, oltář se sochou Panny Marie, lavice.

Jako movitá památka: soubor 14 zastavení (14. zastavení tvoří dvě části) křížové cesty sochaře Karla Stádníka.

Stanovisko Regionální komise (31. 5. 2021):

„Regionální komise byla podrobně seznámena se shromážděnými podklady, současným stavem objektu i s dalšími podstatnými souvislostmi. Lhotecký kostel se v širším kontextu jistě neřadí k architektonicky výjimečným dílům, je ale pozoruhodným příkladem nečetných stavebních počinů tohoto typu v meziválečném období. V rámci katastru Lhotka se ale nepochybně jedná o jednu z nejhodnotnějších staveb. Kostel je zároveň dokladem společenských a náboženských dějin 20. století, zejména v souvislosti se stržením Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí r. 1918 a snahami o jeho obnovu, ale také

s obnovou religiozity v 70. a 80. letech, kdy se kostel díky Stádníkově křížové cestě stal v jistém smyslu novým poutním místem. Křížová cesta představuje umělecké dílo zcela mimořádné svým obsahem a se značným kulturně historickým přesahem. Z výše uvedených důvodů Komise velmi těsnou relativní většinou doporučila kostel s příslušnými pozemky k prohlášení za kulturní památku. V odděleném hlasování Komise rovněž doporučila křížovou cestu sochaře Karla Stádníka k prohlášení za movitou kulturní památku.

Hlasování bylo rozděleno do dvou částí (soubor zastavení křížové cesty K. Stádníka je posuzován samostatně jako movitost):

1a) Hlasování o prohlášení kostela s příslušnými zahradními pozemky za kulturní památku: 5 pro, 4 proti, 2 se zdrželi (z 11 hlasujících).

1b) Hlasování o prohlášení křížové cesty sochaře Karla Stádníka za kulturní památku: 8 pro, 2 proti, 1 se zdržel (z 11 hlasujících)

Komise ve svém hodnocení vycházela ze současného dochovaného stavu areálu kostela. Otázka plánované přístavby komunitního centra nebyla předmětem jednání. V této souvislosti Komise ale v obecné rovině konstatovala, že status kulturní památky explicitně nebrání případným stavebním změnám a dostavbám památky. Přípustnost takových prací z hlediska zájmů památkové péče je předmětem samostatného posouzení orgánů státní památkové péče.“

D: Přílohy:

Zákres do katastrální mapy:

- NPÚ ÚOP PR, podklad v GIS vypracoval Mgr. Vratislav Nový, 2021, mapový podklad Geodis, účelová katastrální mapa
- Situace 1938 a 2021 (<http://www.dveprahv.cz/>)

Fotodokumentace:

- Fotodokumentace (NPÚ ÚOP PR, 2006, 2019, 2021)

Výpis evidence vlastníka: podle <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/>

Vyjádření majitele objektu k návrhu

Římskokatolická farnost u kostela Panny Marie Královny míru, Mgr. MUDr. Jiří Korda, Mgr. Ing. arch. Prokop Jirsa, čj. 43/21, 27. 5. 2021.

Literatura a prameny:

Informační materiály farnosti (leták ke Křížové cestě, informační tabule v kostele a před kostelem)

Pavel Bedrníček: Příběhy pražských svatyní, Praha 2002, str. 184–185.

Petr Blažek - Vojtěch Pokorný: Duchovní střed Evropy. Dějiny Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze 1650-2020, Praha 2020, 178-182.

Jana Budínová: Sochař a restaurátor Karel Stádník. Dílo, vzpomínky, dokumentace, Praha 2019.

Ivan Matějka (ed.): Slavné stavby Prahy 4. Praha 2008, str. 120–121.

František Reichel: Vše má svůj čas... Dvanáct pražských kostelů postavených jako odpověď na stržení Mariánského sloupu. Říčky/Orlické Podhůří 2020.

Jan E. Svoboda - Jindřich Noll - Ester Havlová: Praha 1919–1940. Kapitoly o meziválečné architektuře. Praha 2000, str. 199.

Eduard Škoda: Pražské svatyně. Praha 2002, str. 160.

Prokop Toman: Nový slovník československých výtvarných umělců (II. díl; L - Ž). Ostrava 1993, s. 322.

Pavel Vlček-Radek Lunga: Kostel Panny Marie Královny míru. In: Pavel Vlček (ed.), Umělecké památky Prahy/Velká Praha, A-L, Praha 2012, str. 805.

Internet:

<https://www.lhoteckafarnost.cz/Krizova-cesta>

<https://www.marianskysloup.cz/clanky/aktuality/kostely-kolem-prahy---1.-cast.html>

<https://www.marianskysloup.cz/clanky/aktuality/kostely-kolem-prahy-2.-cast.html>

<https://centrumlhotka.cz/>

<http://pankrackaspolecnost.cz/aktualni-kauzy/development-u-kostela-lhotka/>

E: Autorizace návrhu:

Zpracoval: Bc. Jan Baláček, Mgr. Filip Srovnal, Ph.D.

Datum zpracování: červen 2021

Datum projednání v RK: 31. 5. 2021

Přílohy:

vyznačení rozsahu navrhovaného areálu KP

situace 1938 a 2021 (<http://www.dveprahy.cz/>)